

PALEI BAR RIYA
LÀNG CHĂM
BÌNH NGHĨA

THẺ BÀI DI SẢN

ĐỊA ĐIỂM

TÊN: ĐỀN PO INA NAGAR

VỊ TRÍ:

Ở phía Tây Bắc thôn Bình Nghĩa và phía Tây Nam cánh đồng thôn Bình Nghĩa

CHỨC NĂNG:

Nơi đây để thờ Mẹ xứ sở để cầu mong mưa thuận gió hòa, cầu cho có con cháu, trả nợ theo miệng hứa...

NHÂN VẬT

TÊN: LAI LẦU

NĂM SINH: 1947

ĐƯỢC BIẾT ĐẾN VÌ:

Nghệ nhân làm trống và truyền dạy trống Ghi-năng

MONG MUỐN:

Truyền dạy nhiều hơn cho thế hệ trẻ làng Bình Nghĩa

ĐIỀU BẠN NHỚ NHẤT VỀ NHÂN VẬT NÀY LÀ:

Nhiệt tình, yêu văn hóa truyền thống Chăm

GHI CHÚ:

Đang đề nghị Nhà nước phong tặng danh hiệu Nghệ nhân ưu tú

NHÂN VẬT

TÊN: SẦM TẤN H

NĂM SINH: 1947

ĐƯỢC BIẾT ĐẾN VÌ:

Nghệ nhân làm trống Ghi-năng và Baranăng; truyền dạy cách dùng trống Ghi-năng

MONG MUỐN:

Truyền dạy nhiều hơn cho thế hệ trẻ làng Bình Nghĩa

ĐIỀU BẠN NHỚ NHẤT VỀ NHÂN VẬT NÀY LÀ:

Nhiệt tình, yêu văn hóa truyền thống Chăm

GHI CHÚ:

Đang đề nghị Nhà nước phong tặng danh hiệu Nghệ nhân ưu tú

CỔ TÍCH CHĂM

TÊN: BÒ THẦN KA PIN

TÓM TẮT: Có hai vợ chồng nghèo lấy nhau nhiều năm mà không có con, mơ ước mãi người vợ mới mang thai. Sau khi người vợ hạ sinh thì con đầu là bò, con sau là người và người vợ chết. Người cha đi lấy vợ nhỏ, cuộc sống của hai anh em rất đau khổ cho tới khi bò anh chết đi thì cuộc sống người em rất thịnh vượng.

Ý NGHĨA: Truyện kể về việc sau khi người Chăm chết đi bò thần sẽ dắt mình đến với ông bà tổ tiên dưới suối vàng và tục làm đám thiêu của người Chăm.

GHI CHÚ: Truyện kể này chỉ người Chăm Bà La Môn mới hiểu.

NHẠC CỤ

TÊN: TRỐNG GHI-NĂNG

MỤC ĐÍCH / Ý NGHĨA:

Trống Ghi-năng mục đích dùng để đánh trong lễ hội hoặc lễ tộc họ.

CÁCH CHƠI:

Khi diễn tấu, bao giờ trống Ghi-năng cũng đi thành một cặp và được đặt chéo nhau, một cạnh tiếp đất, một mặt hướng lên trời. Nghệ nhân sử dụng cả bàn tay và dùi để tạo nên nhịp điệu.

GHI CHÚ:

Trống Ghi-năng của người Chăm chỉ xuất hiện trong các lễ hội, không phục vụ sinh hoạt đời thường của người dân. Trống Ghi-năng luôn được đánh theo cặp hai trống, hai dùi.

NHẠC CỤ

TÊN: TRỐNG BARANÂNG

MỤC ĐÍCH / Ý NGHĨA:

Dùng trong các nghi lễ của cộng đồng, dòng họ và các gia đình người Chăm

VẬT DỤNG CẦN THIẾT:

Không cần

CÁCH CHƠI:

Đề lên đùi khi ngồi, dùng hai tay vỗ

GHI CHÚ:

Là vật dụng cần thiết của thầy Maduen; có những kiêng kị khi dùng và truyền dạy.

MÚA TRUYỀN THỐNG

TÊN ĐIỆU MÚA: MÚA PHỒN THỰC (TAMIA KLAİ KLUK)

MỤC ĐÍCH / Ý NGHĨA:
Cầu cho việc sinh nở, có con cháu

VẬT DỤNG CẦN THIẾT:
Vây, áo, khăn trùm đầu, ba cây dương vật (klai kluk) bằng gỗ dài khoảng 25cm đầu tô màu đen

GHI CHÚ:
Người múa là một người đàn ông to khỏe được dân làng bầu chọn và bà bóng (Muk Pajau).

BÀI HÁT

TÊN BÀI HÁT: CEK TIAN

MỤC ĐÍCH / Ý NGHĨA:

Thể hiện nỗi nhớ của đôi nam nữ yêu nhau

LỜI HÁT:

Cek mei løy cek tian, mừng xit mei løy tal prong.
Tal bbuuk, (tal bbuuk, tal bbuuk poh di
rong, ô hu, ô hu thi toom)².

Likuw ai løy likuw drei, di ameeek ai løy
nawyuw,
Naw tiăp, (naw tiăp, naw tiăp katruw, piêh
cang, piêh cang xa-ai mai)².

Cek mei løy cek tian, mong xit mei løy dih đang,
Mai hu, (mai hu, mai hu ka urang, awn lô,
awn lô lingiik)².

Likuw ai løy likuw drei, di ameeek ai løy
naw chai,
Naw yóng, (naw yóng, naw yóng phun glai,
mong kok, mong kok xa-ai mai)².

LỜI TIẾNG VIỆT:

Anh ngắm em mấy lần từ khi trăng mới
nhô lên.

(Ngắm em)² tươi thắm môi cười từ khi tóc
mới chấm vai.

Đến nay khi tóc em dài thì em đi đến với ai?

Em chặt chiu trong lòng hình anh tươi
thắm ước mơ,

(Nhớ thương)² mấy sớm mấy chiều từ khi
trong tiếng hát ru,

Đến nay em đã nên người thì em đi đến
với anh.

GHI CHÚ:

.....
.....
.....
.....

HOẠ TIẾT

TÊN: CHẤM TRÒN NỔI XẾP HÀNG NGANG

MỤC ĐÍCH / Ý NGHĨA:

Mô phỏng chuỗi cườm trang sức của vũ nữ Apsara; liên hệ hình dáng ché gổm và nét đẹp cơ thể người phụ nữ.

GHI CHÚ:

Các “chuỗi cườm” thường xuất hiện ở các vị trí: phần giao giữa cổ và thân ché (tượng trưng cho phần cổ trên cơ thể), phần giữa ché (tượng trưng cho phần eo, hông) và phần chân ché.

ẨM THỰC

TÊN MÓN ĂN: CANH DÊ (YA MÚT)

Ý NGHĨA MÓN ĂN:

Dùng trong cúng lễ, đãi khách, ăn kèm với bánh (hoặc bún)

NGUYÊN LIỆU:

Thịt dê, gạo rang, mắm nêm, lá me, cây chuối, lá lốt và các gia vị khác

CÁCH NẤU: ☐ LUỘC ☐ NƯỚNG ☒ NẤU CANH

.....

.....

.....

GHI CHÚ:

Đây là món ăn đặc biệt của người Chăm, thường được ăn trong các nghi lễ của gia đình, dòng họ, cộng đồng.

VẬT DỤNG CÚNG TẾ

TÊN: MÂM CÚNG CHÂN CAO (XLAO)

ĐẶC ĐIỂM:

Mâm cúng gồm 3 phần: Mặt mâm tròn, chân mâm và đế mâm. Mâm cúng của người Chăm Bà Ni có 6 chân, trong khi mâm cúng của người Chăm Bà La Môn có 5 chân. Mâm cúng thường được trang trí bằng các hoa văn kỷ hà có nhiều màu sắc sỡ.

CÔNG DỤNG: Dùng để bày biện lễ vật trong các nghi lễ truyền thống.

GHI CHÚ:

Trên mâm trầu bày cúng trong các nghi lễ phải đầy đủ ba yếu tố thổ nhưỡng liên quan mật thiết đến văn hóa Chăm: gạo (đồng bằng), trầu têm (núi rừng), sò (biển cả) và nến sáp ong để đốt.

NGHI LỄ

☒ LÀNG ☐ TỘC HỌ
☐ GIA ĐÌNH

TÊN: PO INA NAGAR HAMU KUT

THỜI GIAN:

Tháng Một Chăm lịch, sau lễ cầu đảo ở cửa Ngâm vài ba ngày

ĐỊA ĐIỂM:

Đền thờ Po Ina Nagar

NGƯỜI CHỦ LỄ:

Ông Kadhar và Muk Pajau

MỤC ĐÍCH / ĐỐI TƯỢNG THỜ TỰ:

Lễ dành cho nữ thần Mẹ Pô Ina Nagar, cầu mong mưa thuận gió hòa, cầu cho có con cháu...

TRANG PHỤC

TÊN: ÁO DÀI CHĂM

CHẤT LIỆU:

Vải dệt thổ cẩm hoặc vải màu trắng, màu đỏ sặc sỡ với chất liệu voan, ren, nhung...

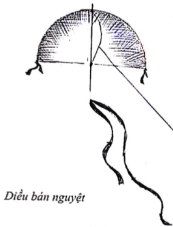
MỤC ĐÍCH:

Mặc trong dịp lễ cúng hoặc những dịp đặc biệt

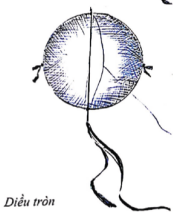
LƯU Ý:

Trang phục của người phụ nữ Chăm gồm áo dài truyền thống, chân áo và khăn. Áo dài không xẻ tà, mặc chui đầu. Cổ áo thường có hình tròn hoặc hình trái tim. Ống tay áo bó sát vào cánh tay, phần thân hơi rộng hơn một ít. Trang phục được giặt bằng tay, ủi ở nhiệt độ bình thường.

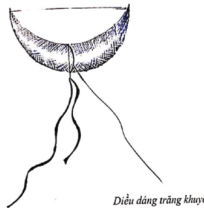
TRÒ CHƠI

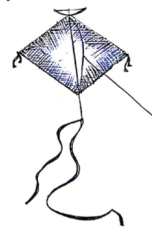
Điêu bán nguyệt

Điêu tròn

Điêu dáng trăng khuyết

Điêu tứ giác

TÊN: THẢ ĐIỀU (PAPAR KALANG)

MỤC ĐÍCH: Nhằm cầu cho trời khô tạnh, thuận lợi cho thu hoạch vụ mùa

CÁCH CHƠI: Nên thả điều ở nơi đất bằng rộng rãi. Khi thả đứng ngược chiều gió, hướng mũi điều lên trời nghiêng 45 độ. Khi có gió thả điều nhẹ nhàng cho thật cân, cầm dây giật nhẹ để nâng điều lên và từ từ thả dây dài ra cho điều bay lên.

VẬT DỤNG CẦN THIẾT: Tre, giấy, dây cước, đôi khi có thêm sáo (waw) hoặc tua vải đủ màu hai bên làm “talei tangi”(bông tai)

GHI CHÚ: Người Chăm ở Ninh Thuận có bốn hình dáng điều cơ bản: điều mặt trời hình tròn, điều bán nguyệt, điều đất hình tứ giác, điều trăng khuyết hình lưỡi liềm.